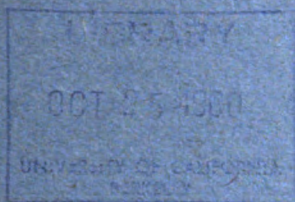

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК

НАШ ЈЕЗИК

НОВА СЕРИЈА

Књ. X св. 3—6

[*Naš jezik*]

БЕОГРАД 1960

С А Д Р Ж А Ј

	Страна
1. <i>М. Стевановић</i> : Александар Белић	69
2. <i>М. С. Московљевић</i> : Сећање на једну дијалектолошку екскурзију с професором Белићем	81
3. <i>Др Хамдија Кайџић</i> : Боравак професора д-р Александра Белића у Херцеговини 1903 г.	84
4. <i>Ирена Грицкај</i> : Академиски речници и њихови задаци	88
5. <i>Павле Ивић</i> : Почетак организованог рада на лингвистичкој географији код нас	101
6. <i>М. Стевановић</i> : О једном основном и неколика узредна проблема	108
7. <i>В. М. Мишовић</i> : О речима <i>глукоза - гликоза, валенца - валенија, суйсџанца - суйсџанија</i>	139
8. <i>Б. Милановић</i> : Заменички облик <i>свију</i> у савременом књижевном језику	143
9. <i>Милија Ситанић</i> : Квантитет завршног самогласника компаратива прилога	149
10. <i>Петар Ч. Сладојевић</i> : Квантитет завршног самогласника 3 л. мн. аориста и имперфекта	154
11. <i>Живојин Ситанојчић</i> : <i>Делићи</i> мишљење и слични изрази	156
12. <i>М. С. Лалевић</i> : О неким синтаксичким колебањима	165
13. <i>Берислав М. Николић</i> : Осврт на приповедачки стил Бранка Ђошића	171
14. <i>Језичке йоуке</i>	180

УРЕЂУЈЕ ОДБОР

Одговорни уредник д-р МИХАИЛО СТЕВАНОВИЋ
Секретар Уређивачког одбора д-р Берислав М. Николић

Научно дело

ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА

БЕОГРАД

1960

Слог Издавачке установе „Научно дело“, Београд, Вука Караџића 5
Штампа и повез Графичког предузећа „Академија“, Космајска 28, Београд

Stoen

НАШ ЈЕЗИК

Књига X

Нова серија

Св. 3—6

АЛЕКСАНДАР БЕЛИЋ

Непосредно претходна, прва свеска X књиге нашег језика, једина после рата, а трећа од почетка излажења часописа, без његова чланка — била је отштампана када је смрт истргла из руке перо оснивача, првог главног уредника, далеко најзначајнијег и најплоднијег сарадника нашег језика проф. А. Белића. И ми смо у њој могли само то објавити. А у овој смо свесци, првој коју спремамо без њега, дужни да се опростимо од свога драгог учитеља и високо цењеног професора. Ми нисмо у могућности, овде нисмо у могућности, и још нисмо у могућности, да нашим читаоцима дамо исцрпан преглед плодног живота, знаменитог рада и великих заслуга које за нашу науку и нашу културу има академик проф. А. Белић. Учинићемо само један осврт на његов рад и његову науку, на деловање које је он вршио у нашој средини, српској и југословенској, као научник и учитељ-универзитетски професор.

Знајући шта је он значио за нашу науку и шта је претстављао за нас његове ученике и све своје сараднике, ми се с правом тешко вајкамо што још није поживео да, макар својим саветима, макар указивањем на путеве којима у научним подухватима и тражењу научних истина треба ићи, — помогне и целој нашој науци и појединим радницима у њој. Па и поред тога треба признати да је он, бар за наше прилике, доста поживео, дуго радио и заиста врло много урадио.

Изузетно даровит и ретко радан у исто време, А. Белић је још у школи, основној и средњој, које је завршио у својој родној Београду, а тако исто и на београдској Великој школи и у току универзитетских студија у Одеси и Москви увек био међу првима. За време школовања стекао је врло широко, тако

рећи, свестрано опште образовање и не обично стручно: филолошко-лингвистичко знање. Он је показивао велики смисао за егзактне науке, имао је много дара за сликарство, при одабирању науке којој ће се посветити колебао се између литературе и језика, а био је и велики љубитељ музике и до последњег дана најревноснији посетилац музичких приредаба. Та се свестрана обдареност његова огледа у науци коју је најзад одабрао за своју струку. Срећом за ову науку, нашу и општу, Белић се као главној струци посветио проучавању језика. Захваљујући срећним околностима (што је имао блиских сродника у Русији; у Одеси је живео брат његове матере, и он је прво отишао своме ујаку да онде студира), а још више изузетноме дару који га је препоручио да добије државну стипендију, коју му је израдио први његов високошколски учитељ Љубомир Стојановић, професор Велике школе (каснији министар и министар-претседник), Белић је доспео на ондашње најјаче филолошко-лингвистичко врело у Русији, у Москву код „правог творца, духовног оца историске, лингвистичке граматике словенских језика“ проф. Ф. Ф. Фортунатова, који је у области науке на којој је сам радио имао значајне претходнике: Востокова, Срезњевског, Буслајева, Потебњу и др., и сараднике-савременике, старије и млађе: Корша, Покровског, Поржезинског, Грушку, Соколова, Бранта, Шчепкина, Шахматова, Љапунова, Карског, Ендзелина, Собољевског, Куљбакина, и др. Од свих њих се са Фортунатовом у науци о словенским језицима најсрећније и најпотпуније допуњавао проф. Шахматов. А док је Фортунатов од свих споменутих Белићу био ближи као његов професор, А. А. Шахматов, професор ондашњег Петроградског универзитета, био му је старији друг и пријатељ, с којим се Белић упознао код Фортунатова, и дуго био с њим у присним пријатељским и најтешњим научним везама. Сви споменути Фортунатовљеви сарадници, на ма коме универзитету руском да су радили, они су се, као и многи страни слависти, за време Белићевих студија скупљали у Фортунатовљеву дому у Москви. И Белић је ту, иако онда тек студент Московског универзитета, стално позиван од свога професора, присуствовао тим научним састанцима, и он је, захваљујући своме стручном знању, у томе кругу, скоро увек старијих научника, успешно водио научне разговоре као са себи равнима, а ту је, заиста много и научно. Слушањем предавања, озбиљним студијама и у поменутих личним додирима које је са најпознатијим европским славистима

имао код професора Фортунатова, Белић је науку о језику свога времена — да се народски изразимо — потпуно изучио.

Своје језичке студије А. Белић је проширио и продубио у онда исто тако познатој немачкој лингвистичкој школи, чији су претставници били: А. Лескин, К. Бругман, Х. Паул и др. Он је са стипендијом и одобрењем једногодишњег отсуства, добивеним опет помоћу Љ. Стојановића, провео годину дана у Лајпцигу, за које време је ту израдио и одбранно докторску дисертацију *О словенским деминутивним и амплификативним суфиксима* (на немачком језику), у којој је, ако не знањем, свакако научним, претежно лингвистичким, методом превазишао своје врло знамените иначе и руске и немачке учитеље.

Александар Белић је већ као студент био потпуно зрео научни радник. Као доказ за то може послужити чињеница што је још тада, у 21 години живота (1897) дао први свој научни рад, који је објављен у Известијима Руске академије наука. А пре завршетка студија он је дао још неколика врло запажена научна рада. И од тада до саме смрти (1960) академик проф. Белић је из године у годину, наравно са изузетком година Другог светског рата, за којих је био у окупираном Београду, прво доста дуго у Бањичком логору, а онда у своје дому ван икаквога додира са било каквим радом у окупираној земљи — давао све нове и нове научне радове. Он је, дакле, пуне 63 године радио на науци. И за то је време нашу науку и нашу културну историју обогатио са преко 500 радова: великих студија, научних монографија, значајних расправа, огледа, чланака, научних критика, оцена и приказа. А нешто краће проф. Белић је као наставник, прво доцент и професор Велике школе (од 1899), па као професор (ванредни од 1905 и редовни од 1919) универзитета предавао науку о језику, о нашем језику и словенским језицима, и о језику уопште, дакако с прекидима за време Првог и Другог светског рата, до 1954 године као активни, а онда као почасни хонорарни професор скоро до-последње године живота. Он, управо, само годину и по дана при крају није стизао да за студенте држи предавања.

Радећи на Универзитету, где је прво и доста дуго сам држао многе језичке дисциплине, и увек на врло високој универзитетској, научној висини, Белић је својим примером, поред других знаменитих професора Београдског универзитета, као што су били Јован Цвијић, Михаило Петровић, Јован Скерлић и др. допринео да се ранг нашег Универзитета дигне на достојну ви-

сину. А и после је, када су пристизали његови помоћници да га колико толико растерете, проф. Белић и на својој катедри и на целом факултету деловао да наша школа једанпут постигнути научни ранг очува и да се даље развија у правцима који су савремене потребе нашега народа и науке захтевале.

Напоредо са оним на Универзитету текао је научни рад и рад на организовању науке проф. Белића у Српској академији наука, у којој је он од непуних 30 година (1905) постао дописни, а у 30 години (1906) редовни члан. Неуобичајено дуго — сасвим по заслуги и угледа који је имао у научном свету, и код нас и на страни, — проф. Белић је био у највишем руководству Српске академије наука, прво њен генерални секретар од 1923 и председник од 1937 до смрти. Научна признања каква је врло млад добио у своме народу брзо су долазила и од највиших научних установа страних земаља. Већ 1910 проф. Белић је постао члан Руске академије наука, а касније су му исту част једна за другом указивале и академије осталих словенских земаља. Почасне докторате добио је од страних универзитета у Глазгову и Прагу. А ретко признање и ретку почаст професору Белићу је указао Московски универзитет изабравши га за свога почасног професора 1947.

Научни рад у Академији и научно-наставни на Универзитету проф. Белић, према својим схватањима, никада није делио један од другог. За научни рад у Академији и научни рад уопште треба прво формирати научне раднике, а то се по његовим схватањима, и према ондашњим а углавном и садашњим приликама, могло постићи прво наставом, дакако наставом истински универзитетског ранга на факултетима, а универзитетска настава опет без научног рада не може бити оно што она треба да буде и што је Белић од ње увек тражио. Зато је проф. Белић ценио и волео једну од ових високих научних установа колико и другу, и целог живота је посвећивао своје снаге једној колико и другој. А за извођење наставе језика на универзитету он је за више од две деценије био потпуно сам, за научни рад у Академији онакав каквим га је он замишљао, опет такође скоро сам.

Иако свестрано спреман и за научни и за наставни рад, Белић на почетку тога рада у својој отаџбини није био у повољном положају, нарочито због тога што је његов научни интерес био на сасвим другој страни, а не на оној на коју га је упућивало стање наше науке о језику на крају XIX и почетку XX века.

По своме научном интересу, он се није задовољио ни методама својих знаменитих професора. Иако их је целог живота високо ценио, у својим радовима и у настави се обилато користио резултатима њихових научних испитивања и често их цитирао, он свакад није могао код њих наћи одговора на питања која су га занимала. Младограматичарски правац, којему је већина његових професора припадала, и компаративистички метод, којим су се они углавном служили, заснивају се, истина, на конкретном материјалу из језичких споменика и дијалеката. И то је позитивно. Зато су они и дали дела која имају и имаће трајну вредност у науци. Али, како је проф. Белић на то скретао пажњу, не треба губити из вида да је историскојезичка епоха временски безначајна према трајању живота језика пре те епохе. И у природи језика, сваког конкретног језика, па и нашег, и језика уопште, има врло много момената који се не могу објаснити процесима и појавама везаним само за историску епоху, којима се гј. не може наћи решење у самом материјалу из споменика или дијалеката, нити конструкцијом облика до које се долази поређењем онога што је конкретно забележено у појединим језицима, него се много шта мора тражити и филозофским путем.

Проф. Белића су врло рано почела мучити управо та питања, а одговора на њих није могао наћи код својих учитеља, макар колико да су значајна њихова дела. У то време су се, истина, поједини лингвисти у свету већ увелико почињали бавити филозофијом језика, али некако из других аспеката, а не онако како ће то чинити проф. Белић, када неколике деценије касније почне да се бави општом лингвистиком. Стање науке о нашем језику и науке о језику код нас у време када се проф. Белић њоме почео бавити захтевало је да се он сав ту ангажује. Иако се с правом поносимо радом Вука Караџића у првој и радом Ђуре Даничића у другој половини XIX века, иако су још једно време напоредо с Белићем радили Ст. Новаковић и Љубомир Стојановић, Т. Маретић и Милан Решетар, наш је језик онда био скоро потпуно неиспитан; онда није било одређене и јасне слике српскохрватских дијалеката, ни тачно одређених граница међу њима, а није био утврђен ни њихов међусобни однос. Па ни српскохрватски језик као целина, и поред Миклошичевих, Даничићевих и Јагићевих радова о њему, још није био добио праве границе своје, нити су опет били јасно утврђени односи између српскохрватског и суседних јужнословенских језика. Ваљало је пре свега проучити го-

воре српскохрватског језика, и то оне перифериске на првоме месту.

Зато је један од првих значајнијих научних потхвата проф. Белића било проучавање дијалеката, на које се он дао са свестраним лингвистичким образовањем и новим погледима на проучавање језика уопште. И његови радови из дијалектологије, срећно започети опсежном студијом *Дијалектн и источне и јужне Србије* (1905), продужени *Дијалектолошком картиом српског језика* — на руском (1906), расправом *О српским и хрватским дијалектима* (1908), па *Белешкама о чакавским говорима*, опет на руском језику (1909), поново расправом *О Вуковим погледима на српске дијалекте и књижевни језик* (1910) и низом других прегледа дијалеката српскохрватског језика и осврта на њих, завршени су концизно и врло прегледно датом сликом њиховом у чланцима с називима основних дијалеката нашег језика (Народна енциклопедија СХС). Та слика, изузев у једном питању, независном од научних погледа проф. Белића, може се сматрати тачном и потпуном и данас, после још 11 великих књига дијалекатских монографија рађених на основу истраживања његових ученика, инспирисаних уосталом од самог проф. Белића и објављених у значајној едицији наше Академије, у *Српском дијалектолошком зборнику*, чији је Белић био покретач и стални уредник, и после бројних других радова о дијалектима српскохрватског језика. Посебно треба споменути и недавно (1958) објављену Белићеву расправу *О значају западног штиокавског говора за историју српскохрватског језика* (Јужносл. филолог XXIII), која поред онога што се њеним насловом казује, објашњава многе појаве заједничке нашим основним дијалектима и потврђује Белићево раније дато гледиште на односе међу њима. Али проф. Белић није испитивао само дијалекте о којима је објавио своје радове, него и скоро све друге говоре српске и хрватске. О појединима од њих, о говорима централне Србије, нпр., а добрим делом и о говорима западне Босне, остао му је скоро потпуно прикупљен дијалекатски материјал, који није стигао да среди и објави. О особинама других говора он се обавештавао најчешће обилазећи дотичне крајеве, или бар тражећи додире с типичним претставницима добро сачуваних локалних говора. Зато је он и могао дати онакву слику наших дијалеката и одредити однос српскохрватског према осталим јужнословенским језицима.

А потпуно упознавање дијалеката српскохрватског језика знатно му је олакшало уочавање проблема његове историје, коју је он полазећи од Даничићеве Историје облика, и брижљиво је употпуњавајући прегледањем старих језичких споменика и језика старих писаца, дуго година предавао својим студентима. Та је историја, мада, тако рећи, потпуно израђена — остала, на жалост, и на велику штету наше науке, у последњим припремама за објављивање. Али је срећом, не разуме се још потпуно, имамо литографисану у његовим универзитетским предавањима.

Добро познавање особина наших дијалеката, нарочито најстаријих, у првом реду старочакавског каставског говора, знатно су помогли проф. Белићу да поређењем акценатског материјала из њега и из других наших дијалеката с материјалом осталих словенских језика у својим *Акцентним студијама* (1914) успешно расветли замршену акценатску ситуацију општесловенске језичке заједнице и успостављањем закона о метатонији словенских акцената потпуно објасни сложену систему српскохрватског акцента. Зато је ово дело проф. Белића с пуним правом окарактерисано као једна „од најважнијих студија последњег времена из упоредне историје словенских језика“ (Ст. М. Куљбакин).

А проф. Белић није дао само ово једно дело из те области, него више њих. Ми их све овде не можемо набројити, него ћемо споменути само она најважнија, а то су, по нашем мишљењу, прво студија *О двојини у словенским језицима* (1932), у којој аутор праћењем губљења двојине у појединим словенским језицима, на материјалу из књижевних споменика утврђује како се посебно у српскохрватском језику особина једнакости некадашњих двојинских облика, најчешће заједно са двојинским наставцима, преноси на одговарајуће облике множине, за шта он налази основа у синтаксичким моментима, као што су ти моменти по њему довели и до самог губљења двојине. Затим долазе Белићеве расправе *Словенски инјункциив у вези са јосшанком словенског глаголског вида* (1932), *Посшанак љрасловенске глаголске сисшеме* (1934) и *О глаголима са два вида* (1955), у којима он расправља о врло значајним проблемима словенског глагола примењујући свој лингвистички метод третирања појава, морфолошких и синтаксичких у исто време. Он на једној страни показује да су ове две области науке о језику неделиво повезане, а, осим тога, потврђује да се филолошком анализом, ма колико она била неопходна, без примене лингвистичких принципа не могу решавати, поготову језички појави до којих се мора долази-

ти њиховом конструкцијом на основи поређења чињеница изнетих из више, макар и најсроднијих језика. Уосталом, проф. Белић је и у делима својим више филолошког карактера врло мало или и нимало филолог, а свагда је лингвист.

Лингвистички метод проучавања језика нарочито долази до изражаја у његовим студијама и расправама из синтаксе. А синтакса је врло рано почела привлачити пажњу проф. Белића као језичког испитивача. Њега је прво посебно занимала синтакса глаголских облика, и њој је посветио неколико посебних расправа: *Аорист и имперфективних глагола* (1925), *О употреби времена у српскохрватском* (1926), *О синтаксичком индикативу и релативу* (1928), *Прилози учењу о употреби времена у српскохрватском* (1939), у којима је он (а још најпотпуније и најпрецизније у главама о системи глаголских времена и системи глаголских начина своје књиге *О језичкој природи*, књ. I, стр. 355—411) управо лингвистичким методом, тј. полажењем од онога што је заједничко у свим језицима, дао своју познату теорију о синтаксичким категоријама глаголских времена, која је добила широку примену у проучавању синтаксе облика, нарочито словенских глагола. Тако је, како видимо, Белићев лингвистички метод у његовим делима све више долазио до изражаја при проучавању појединих питања српскохрватског и осталих словенских језика.

У средишту Белићеве научне пажње никад није било оно што је формално у овоме или ономе језику, него је он у науци увек ишао у суштину, на оно што је у природи и нашег и сваког другог језика, језика као појаве. Тим путем идући Белић је сасвим прешао на испитивање језика као таквог, језика уопште, прешао је, дакле, на општу лингвистику. И можемо рећи да је њој углавном као испитивач језика посветио скоро целу последњу четвртину века и дао своје значајно дело *О језичкој природи и језичком развоју* (I књ. 1941 и II — 1959).

Док је у проучавању посебних питања свог матерњег језика или словенске језичке заједнице, рекли смо, примењивао општелингвистички метод, — у општој лингвистици Белић је, за разлику од многих других лингвиста, имао опет свој посебан метод проучавања или, да још одређеније кажемо, предмет његових проучавања општејезичких питања је у многоме различан од предмета проучавања других познатих лингвиста. Та проучавања он је, пре свега, вршио полазећи опет од појава и процеса у једном одређеном језику, у ономе, наравно, који је најбоље осећао, тј.

од појава и процеса у своме матерњем, српскохрватском језику и поредећи их са појавама и процесима прво сродних, па затим и најразноврснијих језика, тј. језика различних система. Али у томе није самосвојност Белићева лингвистичког метода, већ у вичему другом.

Проф. Белић није као већина других теоретичара језика објашњава језичким појавама тражио ван саме његове природе језика и ван његових елемената, него у њима самим. Једино се у претпоставкама о томе како је први човек давао израза реаговању на свет који га је окруживао он углавном не разликује од осталих, а само стварање језика првог човека, *homo sapiens*-а, па чак и услове његова стварања, проф. Белић објашњава на свој начин. Он, дамако, само њих налази у елементима који су предмет других наука: у моћи човекова запажања предмета и уочавања једне његове особине као и у способности да те две претставе повеже. А ту већ имамо елементе језика, врло просте, додуше, али елементе који су се постепено развијали. У тим основним елементима и њихову развиту проф. Белић налази природу језика којом се он бави у својој лингвистици и коју објашњава, не више законима других наука, него он из природе и развита језичких елемената, из његових облика, значења и функција, из међусобног односа тих елемената, и по генези и функцијама, извлачи законе којима објашњава све појаве и процесе у језику. Не одвајајући никако језик од друштва у коме је настао и ради којег је настао, не одвајајући га од мишљења с којим је недељиво везан, не одвајајући га од стварности, која је његова подлога, и које је он највернија слика — проф. Белић језик проучава на самим његовим елементима, и у томе је самосвојност његове науке о језику.

Белићева наука о језику и његов значај за ову науку није само у његовим личним анализама језичких елемената, у изванредним научним синтезама, у његовим језичким теоријама, и уопште у резултатима које је сам дао у науци, него је проф. Белић врло много урадио и на организовању рада не само на науци уопште него нарочито на науци о језику посебно. Поред напред споменутог *Дијалектолошког зборника*, проф. Белић је у заједници са Љ. Стојановићем пред сам Први светски рат (1913) покренуо повремену едицију за словенску филологију и лингвистику, *Јужнословенски филолог*, којег је он био и власник све до Другог светског рата и стално главни уредник, и у коме је окупио на сарадњу многе врло познате домаће и стране научнике, међу ко-

јима налазимо имена прво саоснивача Љуб. Стојановића, затим Ст. Новаковића, Т. Маретића, А. Мусића, П. Скока, Ст. Ив-шића, Ст. Куљбакина, Ф. Рамовша, Р. Нахтигала, А. А. Шахматова, П. Лаврова, М. Г. Долопка, Г. Иљинског, А. Мејеа, К. Њича, О. Хујера, Л. А. Булаховског, Б. Љапунова, Н. Дурновоа, Ван Вејка, А. Крониа, А. Вајана и др. У овоме је часопису сам проф. Белић објавио више својих горе споменутих и бројне друге своје радове. Зато управо, и што су у њему у касније време сарађивали Белићеве страни и домаћи ученици, тај часопис је претежно носио и носи печат науке проф. Белића, и зато је и стекао значајан реноме у славистичкој и лингвистичкој науци.

За Белићеву науку о језику владало је уверење да је то тешка наука. Ово криво схватање стечено је најпре због тога што је она била нова, што је, да одређено и тачно кажемо, тек с Белићем наша наука о језику постала правом науком свога времена. Штавише, када је нешто касније, око тридесетих година, проф. Белић, у разумној и научничкој тежњи да и у средњошколску језичку наставу унесе научност, нашао времена да напише *Граматику* за I, II и III разред гимназије, оне нису радо прихваћене, зато што је лакше било предавати само обличку систематику и формалистичку граматику, или избећи свако предавање овог предмета. Али захваљујући Белићевим књигама и наставницима који су на универзитету слушали предавања проф. Белића, ипак учбеници са савременим, Белићевим погледима и новијим научним резултатима све више налазе своје место у нашим школама.

Проф. Белић је озбиљну бригу водио и о општој писмености, не само школске омладине већ и свих оних који пишу, па је с циљем подизања те писмености саставио *Правопис српскохрватског језика* (1923), први научно рађени правопис код Срба, у коме је, доследан себи и своме научном ставу, отишао знатно напред од слова Вука Караџића, за духом његовим. Али како је правописна трагедија вукла назад к ономе што је код Вука добило своју форму, проф. Белић је каснија издања свога Правописа унеколико прилагодио у томе правцу, те је његов правопис, нарочито после II светског рата био прихваћен, као апсолутни правописни канон, а он је и преко правописа постао врло популаран у најширим слојевима народним.

Популарност проф. А. Белића, научника и мислиоца, који је написао бројна дела приступачна само стручњацима високог образовања, није толико порасла само по његовим школским књи-

гама и по правопису него и по многобројним популарно написаним чланцима и огледима о језику и о културној прошлости нашега народа, нарочито у вези са радом творца нашег књижевног језика и наше националне културе — Вука Караџића. Као Вуков велики поштовалац и његов најбољи познавалац Белић је само о њему написао неколико мањих и већих брошура. А оцену рада и значаја Вука Караџића и Ђ. Даничића за победу народног језика у књижевности и демократизацију наше културе проф. Белић је најпотпуније изнео у књигама *Вукова борба за народни и књижевни језик* (1947) и *Вук и Даничић* (1947).

За културу наших народа, а и за нашу науку, од особитог је значаја рад проф. Белића на припреми великог *Речника српско-хрватског књижевног и народног језика*, од којег је прва књига изишла (1959) под његовом главном редакцијом. Али не само то него је он уложио много труда и драгоценог времена у дугогодишње руковођење пословима око спремања грађе за тај речник, и око изграђивања принципа и упутстава за његову израду. У томе су му, истина, у времену после Другог светског рата помагали његови ученици и млађи сарадници, које је опет он и у те послове уводио, и чија је обавеза да ово значајно дело његово без одлагања наставе.

Настојања проф. Белића да своју науку народу учини приступачном, а да она и притом остане права наука, нигде се тако лепо не огледа као у његовим чланцима, расправама и огледима што их је он сам одабрао и унео у књигу *Око нашег књижевног језика*, коју је издала Српска књижевна задруга (1951) и у којој се на очевидно приступачан начин (приступачан, мислим, и људима с мање језичког образовања) расправљају најразноврснија питања о језику и у вези с језиком.

У тој књизи, између осталих, има повише научних Белићевих чланака који ће и читаоца без нарочитог лингвистичког образовања успешно поучити чиме се књижевни језик богати, а шта се у њему противи језичким законима и шта, као такво, мора отпасти. Та је књига, једном речју, од особитог значаја за подизање културе нашег књижевног језика, о којој је проф. Белић увек водио бригу и настојао да се она подигне.

Ова су настојања, поред осталог, довела и до појаве нашег часописа. Проф. Белић је заједно са својим старијим и млађим ученицима и сарадницима г. 1931 покренуо *Наш језик* (онда као орган Лингвистичког друштва у Београду), „у којем би се на

разумљив и широкој публици приступачан начин расправљања о особинама нашег књижевног језика“ (из уводне речи Уредништва на почетку излажења) и у коме је, само из пера проф. Белића, изишао знатан број за науку врло значајних расправа и чланака, и то не значајних само по научном методу којим су они рађени већ и по решењима појединих питања која су у њима дата. Колико је проф. Белићу програм Нашег језика лежао на срцу најбољи је доказ то што он у њему има далеко већи број прилога него је изишло свезака овога часописа, иако је он пре рата излазио сваког месеца, а после рата (у издању Института за језик Српске академије наука) једанпут двомесечно (у двапут већем обиму). Проф. Белић је увек настојао да се у часопису расправљају што актуелнија питања и да он излази на време. Поред све преаузетости многим пословима, он никада није желео да остави Наш језик без свога прилога, а желео је и да сваки прилог у њему језички може поучити своје читаоце, и да се сва питања у њему научно расправљају. Нека ове жеље нашег великог учитеља буду завет свима нама који смо, и по своме позиву и по обавези према њему, дужни да и даље издајемо наш часопис.

М. Сивановић